

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimis cu post'a în lastrulu monarchiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinatate pe 1 anu 10 fl. s'eu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. s'eu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie s'eu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a și a treia câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu. Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 39.

Sibiu, 16/28 Maiu 1879.

Anulu II.

Cuventarea

Ilustratiei Sale episcopului Ioanu Metianu tinuta in casa Magnatiloru la 13 Maiu 1879 cu ocaziunea desbaterii proiectului pentru introducerea limbii magiare ca studiu obligatu in tote scolele populare.

Daca 'mi permitu a lua si eu cuventulu in cestiunea pusa la ordinea dilei, dupa amea parere atatu de grava, facu acesta pentru ca se supunu aprecierii inaltei case macaru o parte din acele ingrigiri, pe cari le-au causatu mie si credinciosiloru mei proiectulu de lege pentru introducerea limbii magiare ca studiu obligatu in scolele elementarie, — ingrigiri ce provinu din acea mare responsabilitate, cu care eu ca arhiepiscop datorescu si statului, si credinciosiloru mei.

Mai inainte de tote declaru, ca nu suntu in contra invetiarii limbii magiare in scolele elementarie, acolo unde este ea de trebuintia si unde este si cu potintia. Spre a dovedi acesta me provocu la inpregiurarea, ca in dieces'a mea, si pre catu sciu eu, si in celelalte diecese romane, invetiarea limbii magiare este introdusa mai de multu si in scolele nostre elementarie pre catu s'a aretatu trebuintia si posibilitatea.

Inse cu tote acestea suntu silitu a combate introducerea acelei limbii in scolele elementarie, atunci, candu acesta se intentionedia in detrimentulu autonomiei bisericesci, alu instructiunii populare si alu moralitatii.

Inalta casa! daca sta adeverulu ce-lu afirman antiicii romani si pe care eu nu'lu tragu la indoiela: „qui proficit in litteris et deficit in moribus, plus deficit quam proficit“, atunci trebuie se recunoscemu, ca ori-ce cultura fara crescere morala religioasa nu pote aduce fructe bune. Despre acesta a trebuitu se se convinga in timpurile mai noua unulu dintre statele cele mai luminate ale Europei — Germani'a, care pre langa tota cultura spirituala, neglijendu religiositatea poporului, a trebuitu se culaga fructe amare.

Din acestea este invederatu, ca intre cultura spirituala si cea morala religioasa, seu intre sciintia si moralitate esista unu nexu forte strinsu, si deca esista acestu nexu la vre-unu poporu, apoi elu

esista la poporulu romanu, dupa usulu si traditiunea lui stravechia.

La poporulu romanu biseric'a sta in legatura atatu de stricta cu scol'a confesionala, in catu una fara de alta nici nu pote se esista. Ambele lucra reciproc, una spre promovarea celeilalte. Biserica face si sustiene scol'a. Biserica conduce invetiamentul in scola, si dupa ce'si termina scola agendele ei, atunci incredintiedia bisericii pre tinerime, er' biserica primindu-o in sinulu seu, continua a desvoltu in tinerime totu mai multu invetiaturile de lipsa, si mai alesu invetiatur'a morala religioasa. De aci urmédia: ca Romanulu nu'si pote inchipu ca ar potea esista biserica fara de scola, si scola ce n'ar sta in strinsa legatura cu biserica.

Din acestu punctu de vedere trebuie se-mi descoperu, acea ingrigire, ca eu forte me temu, ca prin proiectulu de lege din cestiune, si anume prin esecutarea lui, acelu nexu, acea harmonia, acea legatura stricta dintre biserica si scola se va sdruncina in dann'a moralei crestinesci.

Nu suferu indoiela, ca prin acea dispositiune a proiectului de lege, prin care se ia dela autoritatile confesionali dreptulu de a da, ca si pana acuma atestate legali de calificatiune, si prin care acestu dreptu se da si altoru autoritati cari nu cunosc spiritulu confesiuniloru, dicu: prin acesta caracterulu confesionalu alu scoleloru se alteredia forte, si urmarea va fi, ca va scadea zelulu confesiuniloru de a mai contribui la sustinerea scoleloru, si asia va lancedi nu numai morala, dar' si cultura poporului, prin introducerea acestui proiectu de lege.

Dupa acestea se nasce intrebarea: pote fi acesta in interesulu statului? eu din parte'mi dicu ca nu; pentru ca nutrescu acea convictiune intima, ca ori ce statu atunci este puternicu, candu toti cetatenii lui, fara osebire de confesiune si de nationalitate inaintedia de o potriwa atatu in cultura spirituala, catu si in cea morala. Este adeca sciutu, ca cetatenii remasi inapoi in una seu alta directiune, potu fi numai spre sarcina statului respectivu.

Inalta casa! Cine cunoște mai de aproape relatiunile romaniloru din acestu statu, nu va pote nega, ca ei cari fara vin'a loru, din vitregitatea timpuriloru, au fostu remasi inapoi in cultura,

indata ce s'au delaturatu pedecile, au desvoltatu celu mai mare zelu intru infintierea multoru institute de invetiamentu, din propriile loru midioloce, sub scutul si cu ajutorulu bisericii, si ori-ce omu nepreocupatu va trebui se recunosca, ca succesulu ajunsu pe acestu terenu, in proportiune cu midiolocele cele modeste de cari a potutu dispune, — se pote mesura cu succesele ori-carei alte asemenea confesiuni din patria. Deci este lucr' firescu, ca credinciosii mei se fia coprinii de mari ingrigiri, provenitore din coprinulu amintitulu proiectu de lege, si se se tema, ca scolele lor, cultura lor intelectuala si morala voru fi periclitate prin acela.

Acesta temere a credinciosiloru mei este cu atatu mai indreptatita, cu catu ei vedu, ca prin amintitulu proiectu de lege se ataca si autonomi'a nostra bisericasca, garantata prin lege.

Nu tragemu la indoiela dreptulu de suprema inspectiune alu statului fatia de scole, dar' in legea presenta nu este vorba numai de acelu dreptu, ci mai multu de o ingerintia preste mesura in administratiunea invetiamentulu confesionalu, in acea administratiune, care s'a garantatu confesiuniloru prin art. de lege XXXVIII din anulu 1868.

Totu in urm'a acelei ingerintie se ia de la confesiuni dreptulu pana acuma avutu, de a da testimonii de calificatiune la invetiatori; era prin acesta se vatema nu numai legea susu citata, dar' si autonomi'a bisericasca, in modu forte simtoriu.

Am disu, ca nu suntu in contra invetiarii limbii magiare in scolele populare, pre catu va fi cu potintia si de trebuintia; dar' acesta s'ar fi potutu face si pe alta cale, mai alesu deca erau consultate si confesiunile; se potea face, fara ca se se vateme atatea interese subtile, fara ca se se nasca atatea ingrigiri si nedumeriri, fara ca se se alteredia art. 38 de lege din 1868, si autonomi'a bisericasca, fara ca cultura spirituala si morala a poporului se fi suferitu atata, pre catu va suferi in urm'a proiectulu de lege ce sta sub desbateru.

Nu potu inchieia aceste observari ale mele fara a trage atentiunea inaltei case, si la acea dispositiune straina si vatamatore de dreptu a proiectulu presente de lege, prin care si remanerea mai de parte in posturi, a invetiatoriloru deja mai inainte calificati si aplicati, ar avea se depinda

Foisiór'a „Observatoriului“.

Victimele guvernului pasialeloru.

Naratiune istorica de: C. Bolanden.

Trad. de: J. Marchesiu.

(Urmare si fine.)

— Acea o scimu forte bine, Escelentia, replica betranulu, inse greutatile devinu insuportabile.

— Guvernulu Sultanulu nu are de cugetu a-ve in povora preste mesura ca-ci: ultra posse, nemo obligatur.

— A dou'a nefericire mare sunt basibozucii, continua betranulu.

De candu a eruptu revolutiunea in Hertiegovin'a, acestia, neavendu nici unu simtiu de compatimire, decapitiedia cu sutele dintre chrestini in Bosni'a, fara de a le da inse chrestinii vre unu motivu pentru o astfelu de crudime sangerosa. Vietia nostra nu e asigurata, muierile si fiecele nostre sunt espuse desonoratiuniloru celoru mai infame.

— Acestu evenimentu me surprinde, replica pasi'a, pentru-ca soldatii n'au obtienutu nici o licentia in privintia acesta, de altcun poteti observa, ca ce fructe amare produce rebeliunea.

— Acesta inca nu e destulu, continua betranulu, ci ceea ce e si mai tristu, este ca religiunea nostra nu e tolerata. — Sermanulu chrestinu, dupa atatea torturi si nefericiri, nu i este permis ca se-si afle consolatiune in religiunea sa. Preotii nostri sunt torturati asia, incatu sub pedeps'a cea mai aspra, nu le este iertatu a functiona la chrestini. Nu potemu fi presentii la celebrarea s. misse, nu audimu predic'a, pruncii nostri remanu nebotesati, mortii neinmormentati si fara ceremonia funebreale. — Suntemu tractati ca nesce animale nerationali, cu unu cuventu miseria ca acesta, nu credu se fia undeva pe rotogolulu pamentului.

— E dreptu, betranule, replica pasi'a, ca preotii vostri sunt tractati cam aspru, inse aceea provine de acolo ca dinsi, in zelulu lor, calca legile statului, si

apoi calcarea legiloru, in ori care statu, aduce cu sine pedepse aspre. — Preotii ar trebui se capacitedie poporulu, ca elu se fia supusu credinciosu alu statului, inse chiaru ei sunt aceia, carii fara permissiunea mai mariloru, esercitiedia unele influentie asupra poporului, in urm'a carora se conturba liniscea interna a statului. — Dupa rostirea acestoru cuvinte inainta unu barbatu tineru dintre reprezentanti si dise:

— Escelentia! noi nu potemu suferi ca preotii nostri se fia insultati si maltractati, din caus'a ca dinsi isi implinescu datoritiile lor. Chiemarea lor e sfanta, sublima, spirituale, prin urmare Sultanulu nu are dreptu de a le octroa legi, cari sunt in contradicere flagranta cu chiemarea si functiunea lor sublima. In privintia consciintei nu depindemu dela Sultanu, de orece nu-i s'a concesu Sultanulu dreptulu de a influentia asupra convingerei nostre religiose.

— Cine da dreptu Sultanulu, smintitule?! esclama pasi'a cu voce ragusita. Dreptulu provine din poterea nelimitata a Sultanulu.

— Acesta nu e cu potintia, reflecta tinerulu, de orece dreptu nelimitatu asupra omeniloru numai Ddiu are. — Nu poporulu e pentru guvernulu, ci guvernulu pentru poporu.

— Cum se numeste miserabilulu acesta? intreba pasi'a pe betranulu Rodich.

— Tarky, respunde betranulu, a induratu forte multe maltractari, de aceea este asia iritatu.

— Noi suntemu omeni, continua tinerulu Tarky, si ca omeni, libertatea consciintei ne este dreptu nealienabilu, inse guvernulu turcescu nu tractedia cu noi, ca cu neste omeni. Suntemu mai dejositi decatu sclavii. Poporulu apesatu nu pote suportu mai multu maltractarile nejuste, si deca va despera atunci va inceta guvernulu pasialeloru. — De cumva va mai dura starea acesta deplorabile atunci . . .

— Atunci? intreba pasi'a cu asprime.

— Atunci, flacar'a revolutiunei va erumpe si aci ca in Hertiegovin'a, esclama Tarky intr'unu tonu amenintatoriu — si nu se va stinge pana ce nu va sdrobi tirani'a turcesca, ca-ci decatu a fi sclavu si mai incolo, mai bine se morimu cu gloria.

Mustafa privi cu o cautatara de tigras asupra lui Tarky si-i dise:

— Tarky, dor ti-ai perditu mintea?

— Nici-odata n'am fostu asia de cu minte ca acuma, replica Tarky. Caus'a acestei iritatiuni e forte justificata. — Ascultati-me. — Am avutu o socia tinera, deveni morbosa — chiaru acum sunt patru septemani simti, ca preste pucinu va inceta din vietia si cerea dupa preotu. Inse unde se-lu aflamu? Preotulu nostru era condamnatu la inchisore. Dupa multe osteneli mi-a succesu se afli unu preotu. — Muieru mea deja se lupta cu mortea, candu i-se presenta la patu preotulu in vestiminte travestite. — Preotulu o consola cu cuvintele sublimi nostre religiuni, candu deodata, cu furi'a unui tigras selvaticu, nevalira soldatii in casa mea, apucandu pe preotu cu violentia turbata dela patulu murindei. — Soci'a mea, privindu unu momentu la acea scena infioratore espira cu unu tipetu linu.

— Ah! esclama Tarky cu ochii scanteitori, faptele aceste infricosiate ceru resbunare!

— Soldatii si implinira datorintia, respunde pasi'a cu tonu rece.

— Datorintia? esclama Tarky iritatu, ah! astfelu de datorintia numai aci se pote inventa!

— Ticalosule, destulu! replica pasi'a infuriatu te voiu inchide si te voiu prapadi.

— Fa-o acesta pasia! striga Tarky cu voce tare, pentru ca de acum inainte nu voiu se mai traiescu ca sclavu, inse totuodata te facu atentu, ca poporulu va resbuna cumplitu mortea mea.

— Noi avemu coreligionari puternici, adaoase betranulu Rodich privindu la Piccolo, cari se voru intrepu pentru noi.

Vorbele aceste facura forte mare impressiune asupra pasiei.

— Ei bine, dise pasi'a, despre tote aceste am de cugetu se relationesu Inaltei Porti. Duceti-ve si acceptati rezultatulu.

Bosniacii parasira salonulu. — Densi nu asteptara rezultatulu acestei scene, ci se resculara si rezultatulu acelei resculari este deja destulu de bine cunoscutu.

dela o conditie, ce nu s'a pretinsu dela ei atunci, candu s'au pregatitu pentru carier'a de invetiatori, adeca: dela conditiunea de a-si apropria in 4 ani limb'a magiara in mesura, ca se o póta propune in scóla cu succesu.

Mi-am tinutu de datorintia a dá aceste mari ingrigiri si nedumeriri ale mele si ale credintiosilor mei, in matur'a deliberatiune a inaltei case, in sperantia cá ele voru fi apretiate dupa meritu.

Din care tóte acestea cause eu nu potu acceptá proiectulu de lege, cá basa pentru desbaterea speciala.

Romania.

Bucuresci, 9/21 Floraru. (Diu'a aniversara de 10/22 Maiu.) 10 Maiu, aniversare a urcarii principelui Carolu I pe tronulu Romaniei si a proclamarii independentiei, tu vediusi realisandu-se sperantiele puse de natiune la 1857 in principiulu Domnului strainu si la 1866 in principele Carolu.

Aniversare a inceperii adeveratului regimu alu suveranitatii nationale si a noiei ere de independentia, care a fostu visulu de aur a sute de generatiuni si pentru care s'au versatu torente de sange, te salutamu cu bucuria, te salutamu cu fericire.

Fericirea nóstra este astadi mai mare de cátu ori-candu, pentru ca natiunea, prin alegeri libere cum nu s'au veditu alta data, a ratificatu politic'a de marire, de vitejie, de demnitate si de onóre nationala urmata in cei din urma ani.

Fericirea nóstra este mai mare de cátu ori-candu, pentru ca poporu si ostire, barbati si femei, intr'unu cuventu natiunea intréga, se unesc astadi in aceiasi cugetare, in acelasi simtimentu de iubire si de recunoscintia cátre Domnulu si Dómna, care au presieditu la indeplinirea destineloru Romaniei in acesti din urma ani.

Toti, incalditi de iubire si de recunoscintia, voru serba indouita aniversare de 10 Maiu cu o solemnitate rara, mai cu séma prin simtimentele reciproce ce o provóca si o inspira.

Ostasii, aceia cari au veditu, au urmatu si admiratu pe bravulu loru Capitanu pe campulu de onóre, voru depune la peciórele tronului, voru presentá suveranului loru unu semnu veditu de iubire si de credintia, i voru presentá acea frumósa sabia de onóre, pe care amu descrisu-o deja in colónele nóstre.

Sotiele d-loru oficiari nu au voitu se remaie mai pre josu de sotii loru, precum gratiósa Dómna a Romaniloru n'a remasu mai pre josu de augustulu ei sotiu in iubirea pentru tíera.

Sotiele oficiariloru au luatú otarirea de-a oferi M. S. Dómnei, cu ocaziunea acestei aniversare, unu semnu de iubire si de recunoscintia. In acestu scopu, d. Stork, distinsulu sculptoru din Bucuresci, a facutu proiectulu unui grupu, representandu pe M. S. R. Dómna ingrijindu unu ranitu.

Acestu obiectu de arta cere inse multu timpu spre a potea fi terminatu. Cu esecutarea lui a fostu insarcinatu unulu din cei mai destinsi artisti din Paris.

Autórele acestei fericite idei urmarescu unu indouitu si salutaru scopu: a esprimá recunoscintia loru M. S. R. Dómnei si a oferi intregulu poporu, cá celu mai demnu esemplu de imitatu, patriotic'a purtare a suveranei in timpulu greleloru suferintie ale resbelului.

Din grupulu proiectatu se voru face done modele: unulu de marmora alba, pe jumetate marime naturala, care se va depune póte la museu, pentru cá ori cine se aiba inaintea ochiloru cá unu esemplu si o incuragiare acestu omagiu facutu devotamentulu patrioticu, si altulu multu mai micu de argintu, care in totu casulu se va pastrá de M. S. R. Dómna, cá semnu de recunoscintia si cá amintire a unei epoce glorióse.

Acestu obiectu de arta cerendu mai multu timpu spre a se poté esecutá, elu nu se va poté presentá de catu in Decembre de diu'a nascerii M. S. R. Dómnei.

Poporulu va dá serbarii de mane acelu caracteru inoposantu pe care-lu au numai manifestarile ce pléca din ánima; elu isi va esprimá si acum, cu entusiasmu, simtimentele ce'lu léga de dinastii'a M. S. R. Carolu I, care a redatu corónei romane stralucirea ce'i lipsea de vécuri, si a scuturatu prafulu uitarii de pe palosiulu si de pe stindardulu romanescu.

Mane, dela unu capetu alu tiei pana la celu-laltu, voru resuná milióne de strigate:

Traiéscá M. S. R. Domnulu!

Traiéscá M. S. R. Dómna!

Mane totu poporulu romanu va fi in serbatóre,

se va bucurá si in acelasi timpu se va repausá, pentru ca, printr'o coincidentia care pare a fi unu semnu bunu si o emblema, serbarea nationala cade in aceiasi di cu serbarea religiósa a „Inaltarii Mantuitorului.

Susu toti cu sufletele, in acésta di de Mantuire si de Inaltiare, cum a fostu in 1866 si in 1877!

„Romanulu.“

Correspondentie particulare ale „Observatoriului“.

— Din comun'a Zamu, situata la marginea comitatului Hunedórei si totuodata a Transilvaniei spre Lipov'a si Aradu primiseramu la inceputulu lunei o corespondentia mai lunga, care mai virtosu fatia cu situatiunea extraordinaria creata in diet'a tiei prin legea de magiarisare, nu se potu publicá pana acuma. Coprinsulu corespondentiei in simburile seu este, cá cu ocaziunea serbarei nuntei de argintu a Augustei parechi imperiale si regesci in 14/12 Aprile a. c., d-lu proprietariu actualu dr. Anton Lekisch si fiulu seu, care siede in Zamu, au decisu, cá in memori'a acelei dile in frumós'a gradina infintata pe acelu dominiu se se plantedi unu pomu, ale carui fructe se se trimita pe viitoriu in facare anu MM-loru imp. si reg.; éra solemnitatea plantarei se corespundia la inportantia dilei din 24 Aprile. S'a constituitu unu comitetu compusu din notariulu cerc. P. Fagarasiu cá presiedinte, arendatorii J. Draskovich et Jos. Spier cum si d. d. Lekisch si Vogt. S'au invitatú multime de óspeti. In preséra s'au anuntiatu serbatóre cu 25 de salve din tréscuri, care s'au repetitu in 54 Aprile dem, in care di 7 preoti gr. res. au celebratu s. liturgie si santirea apei, dupa care aceiasi preoti plantara si binecuventara pomulu, éra dupa acestea par. Romulu Crainicu dela Dobr'a tntú o predica germana pentru óspetii, carii nu cunoscú limb'a romanéscá. Au asistatu si 4 invetiatori cu scolarii loru. S'a cantatu himnulu imparatescu. In fine dupa terminarea ceremonieloru bisericesci, se dete mésa comuna la care se audira toasté pentru MM. LL. si principele de coróna Rudolf. Éra poporulu fu óspatatu prin patru membrii ai comitetului. Sér'a fu productiunea musicala a lui Jos. Kisch dela Aradu.

Partea din urma a corespondentiei, e de natura a produce mare bucuria si consolatiune locuitoriloru din Zamu, carii in trecutu au fostu supusi la suferintie forte grele. Dn. dr. Lekisch, in a carui proprietate a trecutu Zamulu dela famili'a br. Nopcea, venindu in lun'a Martiu si voindu a se informá bine despre starea locuitoriloru au aflatu adeveratele cause, pentru care acestia mai sunt si astadi asia de remasi cátu in privintia materiale, cátu si in cea spirituale, si s'a convinsu deplinu, cá acei locuitori merita se fia ajutorati.*) Asia generosulu domnu intre altele a dispusu, cá din gradina s'a de pomaritu se se dea fiacarui locuitoriu atati alti (posuri) de éati voru avea trebuintia, éra pentru loculu comunale, fostu inainte cimierulu, a daruitu 200 de pomi cari s'au si plantatu. — De aci inainte d-lu corespondente continua asia:

„Am descoperitu cá biseric'a e forte slaba si este lipsa de cladirea unei biserici, si ar fi frumosu in loculu unde sau saditu pomii, adeca in cimierulu pre unu locu mai inaltiatu, tocmai langa drumulu tiei si aprópe de calea ferata; — cá inse cladirea acestei biserici ar costá multu si comun'a e seraca. — La acésta propunere a mea domni'a s'a se simti forte multumitu si mi promise cá va contribui 2000, di dóue mii florini pentru cladirea bisericeii.

Vorb'a nóstra érá pe acelu locu, unde se se cládésca biseric'a, si am disu intru sufletulu meu: Dómne ajuta mi se ajungu si acésta.

Eri, adeca in 30 Aprilie, primescu una epistola dela M. On. D-sa Dr. Anton Lekisch in povorata cu un'a nota de 100 fl. dícu una suta florini. Prin epistola esprima multiamita catra preotimea ce au luatú parte la festivitaea din 24 Aprile si la poporulu, ce au consintitu la acésta serbatóre cu D-sa; éra cá semnu de bucuria trimite 100 fl. cá fundatiune pentru cladirea bisericeii. — Totu deodata dice: „aber auch weiters mein Versprechen zu acceptiren, dass es mir stets eine wahre Freude sein wird, den Bau dieser Kirche nach meinen besten Kräften zu unterstützen und zu befördern.“ — Eata dar' promissiunea sub ceriulu liberu in loculu unde se va cladi Cas'a lui Domnedeu, s'au inceputu a se realisé prin depunerea sumei de 100 si prin promissiunea data, — roganduse cá se se accepte. Cum se nu se accepte? Dómne! Dómne! dar' care poporu este mai lipsitu de ajutoriu decatu poporulu acesta seracu din aceste parti? Dara unde s'au mai auditu, cá unu barbatu de alta natiune si religiune se se interesedi de sórtéa poporului in aceste dile de necazu!

M. On. D. Dr. Lekisch primésca profund'a multiamire ce eu in numele locuitoriloru comunei Zamu i pronuntia si i dorescu cá Dumnedeu se'i lungésca dilele se védia dupa dorire, atatu biseric'a ce se va cladi, cátu si poporulu acesta in o stare inbucuratóre, atatu materiala cátu si spirituala; éra pana atunci ne vomu concentrá tóte poterile lá realisarea a totu ce este bunu si frumosu.“

Petru Fagarasiu.
not. cercualu.

— Dela Lugosiu din Banatu ne venira dóue corespondentie despre entusiastu primire facuta preas. Sale Domnului Episcopu diecesanu Victoru Mihalyi la intórcerea sa dela B.-Pest'a in 3/15 si a seratei date in onóre prea s. Sale in 6/18 Maiu cá manifestare de multiamita si recunoscintia, atatu pentru calatori'a in-

*) Comun'a Zamu, situatu in drumulu tiei, a suferitu nespusu de greu in anii 1849/9. Red.

treprinsa la Vien'a cu Escel. Sa domnulu Mitropolitu, in caus'a limbei seu mai bine a esistentiei nóstre nationale in februarie a. c., si pentru barbatése'a aparare a aceleiasi cause la 1/13 Maiu in cas'a magnatiloru. Cu acésta ocaziune Lugosienii si ceilalti locuitori din acelea regiuni au probatu prin manifestatiunile loru, cá aromirea, dormitarea in care se pareá cá au caditu de cátiva ani incóce in viétia loru nationala, érá numai aparenta, in realitate inse ei, cá si tóta suflarea romanéscá din alte regiuni, cu singur'a exceptiune de Marmati'a si cei de prin pregiuru, urmariseru cu atentiune incordata tóte esperimentele funeste cáte se facura asupra corpului nostru nationale de catra chirurgii politici, plus acesta din a. 1879, care trase asupra'si chiaru si atentiunea Europei civilizate.

Strimtorati in spatiu, trecemu preste detaliu, de care publiculu celu mare se interesédia mai pucinu si din 4/1, cóle scrise scótemu acestea:

In 3/15 Maiu d. a. mai multi fruntasi din Lugosiu condusi de venerabilele prepositu capitulariu rev. d-lu Stefanu Molnaru esira inaintea prés. Sale domnului Episcopu cu 15 trasuri, afara din barierele urbei pana la vii. Acolo domnulu prepositu ilu salutá in urmatorii termini:

Illustrissime si Preasantite D-le!

Cu ánim'a plina de bucuria, de aderintia si veneratiune, avemu onórea in numele Clerului si alu poporului romanu din acestu municipiu a Ve intempiá in acestu locu cu tóta solemnitatea.

Pentru-cá Illustritatea Vóstra prevediendu pericolulu, carele amenintia biseric'a si scóla romana, cu ánim'a resoluta — tare cá diamantul, a'ti spusu augustulu Imperatu si rege apostolicu, cá si inaltulu seu regimu si Domniloru tiei, cum-cá Proiectulu de lege pentru introducerea limbei magiare in scólele poporale romane e unu midiuocu contra propasirei, desceptarea si luminarea poporului.

Pentru aceea marturisindu si noi cum-cá, tóte simtirile si convictiunile nóstre se unesc cu ale Illustratiei vóstre, si cum cá noi cá Romani vomu a traf si a muri, rogamu pre Dumnedeu din tóta ánim'a nóstra cá se ve tina scump'a viétia pentru inffiorirea natiunei si patriei, inaintarea binelui publicu, alu clerului si poporului romanu la multi ani fericiti. — La acésta euventare insocita de urarile frenetice ale deputatiunei, Illustritatea Sa D. Episcopu suprinsu si emotionatu de primirea neacceptata, multiamindu raspunde, cá cu ceea ce a facutu, si-a implinitu numai datorintia de archiereu romanescu.

Intrarea in resiedintia se facú intre sunetulu campaneloru dela ambele biserici romanesci si conflusulu unui mare numeru de poporu; éra dupa-ce descinse, inteligentia si poporulu ilu felicitá prin graiulu d-lui advocatu Titu Hatiegu prin urmátorele cuvinte bine-simtite:

Illustrissime Domnule Episcópe!

In legile fundamentale ale statului nostru am veditu pana acuma, pastrate dóue principie. Principiulu egalei indreptatiri a nationalitatiloru si a limbei. Autonomi'a in causele bisericesci si scolare.

Proiectulu de lege desbatutu acuma in legislativ'a tiei, adeca proiectulu despre introducerea obligatiórie a limbei magiare in scólele poporale, vatema adencu principiele memorate.

Noi cari suitemu patrioti adeverati, dar' ne iubinu si limb'a si nationalitatea nóstra mai pre susu de tóte, simtimu adencu nedreptatea ce ni se face prin memoratulu proiectu de lege.

Deci amu urmaritu cu tóta grigi'a pasii cari i-au facutu Prelatii nostrii bisericesci pentru delaturarea acelei indreptati, si pentru sustinerea principieloru de egala indreptatire, de autonomia in biseric'a si scóla. Amu urmaritu pasii ce le ai facutu Illustritatea Ta cu ceialalti capi ai bisericeloru romanesci la tronulu Maiestatei Sale, espunendu cu tóta lealitatea grija si umilit'a nóstra rogare pentru delaturarea nedreptatiei ce prin proiectulu de lege ne amenintia.

Si candu Illustritatea Ta, cá membru alu legislatiunei mai inalte din tíera ai votatu contra proiectului acestuia de lege, nu ai facutu alta, decatu ai datu espressionu viua simtimentiloru si convingerei nóstre a tuturor. —

Nici cá poteamu noi asteptá alta dela Illustritatea Ta, cá dela unu adeveratu patriotu, cá dela unu adeveratu pastoriu sufletescu si conducétoriu alu nostru. — Pentru aceste tóte primésca adanc'a nóstra multiamita,

Totu cu acésta ocaziune in sa Ti-aducemu la cunoscintia, cá suntemu determinati, cum se cuvine barbatiloru conscii de demnitatea loru, a luptá cu midiuócele permise de lege, pentru delaturarea reului si a nedreptiei ce ni se face in casulu candu proiectulu ar deveni adeverat'a lege. —

Te rogamu dara, cá si in acésta lupta eventuala a nóstra, se ne fi conducétoriu.

Multiamindu inca odata pentru cele facute, si pofindu Ti deplina sanetate, — Ti uramu cu totii „Se traiesci“.

La acestea preas. Sa Episcopulu raspunde:

„Nu am cuvinte de ajunsu spre a mi esprimá surprinderea ce mi ati facutu prin acésta primire cordiala cu ocaziunea intórcerei mele din capital'a tiei, dela desbaterile din cas'a magnatiloru a proiectului de lege despre invetiarea limbei magiare in scólele poporale. — Déca in caus'a acésta forte inportanta am creditu, cá e delipsa a me folosi de dreptulu ce mi se cuvine cá unui membru alu inaltei case a magnatiloru, cá se spunu unu cuventu intru interesulu bisericeii gr. cat. romanesci, alu docentiloru si alu poporeniloru din dieces'a Lugosiuului; am facut-o acésta si in conscintia responsabilitatiei carea pentru decisiunile acelei inalte case legislative apasa pre facare membru alu aceleia.“

„Deschilnita mangaiere simtiescu vedindu, cá nisuintia mea de-ani motivá votulu cu ocaziunea acelei desbateri se intalnescu cu simtimentele inteligentiei si ale poporului romanescu si din acestu frumosu orasiu si pentru ostenelele si sacrificiele facute imi servescu

de o respalata inbucurătoare, convingerea că am potutu vorbi din adenculu aninei si a fiascecaruia dintre Domni'a Vóstra."

"Ve este cunoscutu Domniloru, că in tier'a constitutionale legile se aduc cu majoritatea de voturi a membrilor aleși si chieamati in corpurile legislative. Pana candu proiectulu de lege mai înainte atinsu eră numai proiectu, fiascecare membru alu legislativei potea se'lu combata, ori se'lu apere dupa vederile sale, — dupace in sa legea dejă votata, prin santiune preinalta va trece in potere de dreptu: nu sufero indoiela că vomu fi siliti a o esecutá nu numai dupa tenórea ei, ci si conformu instructiunei mai inalte, a carei emitere este prevediuta in insusi proiectulu de lege. In prim'a linie in sa voru fi tocma Ordinariatele episcopesci cá autoritati supreme preste scólele confessionali din diecesa, insarcinate cu esact'a esecutare a acelei legi."

"Decumva ar fi scrisu in sfaturile prevedintiei, cá dupa anumitu tempu se mi se ivésca ocaziune binevenita de a potea insiste pre cale legale pentru delaturarea acestei legi, carea dupa convingerea mea atinge in modu simtitu dreptulu parintiloru preste pruncii lor; sum convinsu cá archiereii romanesci nu voru lipsi a face la loculu competente pasii oportuni spre scutirea intereseloru besericeloru sale, si spre apararea causei inportante a scóleloru elementare confessionale."

"Intr'aceea precandú cu anim'a de archiereu ve multiamescu pentru simtiementele ce le ati aretatu catra mine, rogu pe D-dieu se ne aiba sub scutulú seu si se reverse binecventarile sale cele mai manóse preste familiile fiascecaruia si preste lucrurile maniloru lor."

Nu ve potú descrie cu catu entusiasmu, cu ce emotiune viua fú priimtu acestu respunsu, cu atatu mai virtosu, cá multi ani trecura de candu poporulu romanescu din acestu orasiu nu audise atari cuvinte mangaitóre pentru interesele biserice si ale scólei sale nationale romanesci din gur'a unui archiereu din locu.

In acestu modu se fini dio'a de 15/3 Maiu, — si nu am se adaug de catu a talcui consimtiementulu romaniloru de ambe confessionile din acestu orasiu, cá D-dieulu celu santu se dea viétia indelungata archiereului adevratu stimatu si iubitú de toti, pastoriulu diecesei gr.-cath. alu Lugosiulu Dr. Victoru Mihalyi.

— y. —

— Covasintiu la 7/19 Maiu an. 1879. Comun'a Covasintiu (cottu. Aradulu) la 3/15 Maiu a. c. avú o trista serbatóre. Bine meritatulu, neobositulu luptatoriu in causele nóstre nationale, fidelulu si sincerulu nostru amicu: Demetriu Papu, preotu si asesoru consistorialu gr.-or. in dieces'a Aradulu a repaosatu in Domnulu la 1/13 Maiu in etate de 55 ani si 31 a preotiei sale.

Ilu plangu si jelescú: socia lui remasa veduva Saveta Dronca, hii sei orfani si necrescuti, Liviu si Vasilie, ficele sale Antonia si Silvia, cumnatanulu seu Georgiu Dronca, preotu in Sicuc'a, sor'a lui Maria Papu — Catana, invetiatorésa si alti numerosi consangeni, amici si binevoitori.

Inmormentarea a fostu la 3/15 Maiu demna de starea si meritele repaosatulu. Unu publicu numerosu a datu ultim'a onóre veteranulu nostru nationalistu; in catu acésta comuna nu a vediutu pana acum o inmormentare asia frumósa. Multu a ridicatu acésta solemnitate funebrala venirea celoru 14 teologi, dela episcopia Aradulu, carii sub conducerea celoru 12 preoti, in frunte cu Rvdss. Dn. Georgiu Vasileviciu, protopresbiterulu Siriei, l'au petrecutu la biserica, si de acolo la loculu de repaosu eternu, intre sacre, executate prea frumosu.

Fie-i tierin'a usióra si memoria binecventurata, ér' faptele lui nesterse din animile nóstre! — p. —

Sciri diverse.

In celu mai profundu doliu alu aninei nóstre Ve incunoscintiamu despre repaosarea pre-amatulu nostru parinte

DEMETRIU FOGARASI senior comerciantu si proprietariu,

carele dupa un'a viétia de ani 79 plina de neobosita activitate si-a datu nobilulu seu sefetu in manile Creatoriulu la 24 Maiu 1879 stilulu nou.

Remasitiile pamentene s'au inmormentatu la 26 Maiu st. n. la órele 4 d. m. in cimiteriulu gr.-orientale din M. Osiorheiu.

Muresiu-Osiorheiu, 24 Maiu 1879.

Demetriu Fogarasi, jun. Rudolf Fogarasi cá hii. Jeanett'a Fogarasi nascuta Dinstl cá nora. Victoru Fogarasi, Elen'a Fogarasi, Emilu Fogarasi cá nepoti.

— (Productiunea estraordinara) a „Reuniunei romane de cantari“, a carei programa constatatóre din 5 numere o publicaramu in numerulu trecutú alu diariulu nostru, avú unu succesu multiamitoru in tóte privintiele.

Prin esecutarea precisa si corecta a celoru 4 numere prime ale programulu, jun'a reuniune proba, ca isi intielege missiunea sa si ca nu pregeta nici tempulu necesaru si nici studiulu seriosu si intensivu pentru implinirea acelei missiuni, pe catu de nobila pe atatu si de frumósa. Publiculu a aplaudatu cu multa buna-vointia si complacere

bucatile esecutate, ér' cu deosebire „Cantulu gintei latine“ de V. Alecsandri, coru de Marchetti si „Marsiulu independentiei“ de N. T. Orasiannu, coru de E. Neudörfler.

Prin esecutarea dificelei piese „Primavar'a“ din Anotimpurile renumitulu componistu I. Haydn, jun'a Reuniune de cantari a datu publiculu romanu si neromanu din locu, ocaziune se guste o adevrata placere musicala, din punctu de vedere curatu artisticu. Soli de basu si tenoru a fostu esecutati cu multa bravura de catra d-nii P. Ciora si I. Popescu. In catu pentru soprano solo alu d-nei An'a Moga nasc. Bologa, apoi fara de a esista vomu dice, ca a fostu admirabilu, atatu in privintia intonatiunei catu si a coloraturei. Trebuie cá cineva se audia acea voce simpatica, voluminósa si catifelata pentru cá se intielega intregu farmeculu ce'lu esecutédia asupra auditoriulu. Se prea intielege, ca aplaozele secerate au fostu frenetice si repetite.

O recunoscintia deplina si necontestata merita domnisiór'a Sabin'a Brote, care avú amabilitatea a luá asupra'si acompaniamentulu pe piano. Precisiunea, tactulu precum si claritatea intonatiunei, cu deosebire in dificele fuga a compositiunei maistrulu germanu Haydn, ne a datu de nou ocaziune a face cunoscintia unei pianiste romane eminente, de care atatu reuniunea catu si societatea romana trebuie se fia mandra.

In fine, nu potemu a nu ne exprimá cu acésta ocaziune si multiamirea si recunoscintia ce o merita d. C. Frühling, dirigentulu reuniunei de cantari, pentru zelulu, inteligentia si perseverantia ce a desvoltatu si cu acésta ocaziune, in studiarea si dirigerea singurateceloru numere ale programei esecutate.

Productiunea a fostu onorata, intre alte notabilitati ale societati romane din locu si prin presentia Escel. Sale mitropolitulu Mironu Romanulu si Iustritate Sa parinte archimandritu si vicariu mitropol. Nicolau Popea.

Petrecerea sociala precum si dantiulu ce a urmatu dupa productiune, a duratu cu multa verva si veselie pana la 3 óre din diua.

— (O amenintiare magiara). „Szabadság“ din Oradea mare scrie: „O fóia valacha (oláh) ne amenintia, cá ne va dá noue Schmerling, déca nu ne vomu purtá bine. Ne va umblá reu, déca nemtii se voru bohemisá si déca noi vomu intardiá de a ne valachisá si ne batemu capulu, cá valachulu se invetie ungresce, déca vrea se vorbésca cu noi. Cu Dumnedieu! vomu suportá cumva si faim'a acestui periculu mare; dér' déca diariulu valachu cugeta, cumcá „revolutiunea acusi va erupe“ noi inca cugetamu, cumcá industri'a funaritului cu tóte cá este miserabilu representata la espositiunea din Alb'a-regale (Szekesfehervár) totusi déca se va intramá încátuva fabricá de funii din Szeghedin alui Bakay Nándor, va potea se coresponda cu abudantia lipsei de strénguri ce se va simti atuncea in partile transilvane“. Sapiienti satis!

— (Multiamita publica.) In favorulu celoru nefericiti prin focu din comun'a Betlénu (comit. Fagarsiu) au mai incursu inca urmatórele oferte si adeca: Danila de Gramoiu, vice-comite 15 fl., Nagy Sandor 3 fl., Turcu Ioanu I, vice-notariu 1 fl., Pandrea Efremu, ecsecutoru 1 fl., Nicolau Recsey 1 fl., Grigoriu Negrea 50 cr., Fratii Fleissig et Nathan 1 fl., Heinrich Schul 1 fl., Böhm Hugo, inspectoru de dare 1 fl., A. Macelariu, parochu 1 fl., Kraft, perceptoru de dare 1 fl., Tibald Mihály, jude cercualu 1 fl., Friedsmann Arnold, advocatu 1 fl., Bunea Isidoru 30 cr., Benedec Gyula 1 fl., Duvlea Hilariu, advocatu 2 fl., Hermann 1 fl., Böhm Lajos 50 cr., Alexandru Micu, vicariu 1 fl. si dela o representatiune teatrala a incursu 70 fl. — Sum'a: 104 fl. 30 cr. Acésta suma s'a inpartitu intre cei daunati pentru care in numele lor se aduce marinosiloru contribuitori prin acésta multiamita publica.

Nicolae Barsanu,
primariu si pres. comitetulu celoru arsi.

— (Russii, romanii si jidanii.) Diariulu „Heroldulu din Petersburg“ relaté dia urmatórele: „Mesurile luate din partea gubernulu romanu de a nu lasá se tréca fruntaria romanésca pe acei jidani, cari venindu din Russi'a sunt lipsiti de ori ce midiolóce de esistencia au avutu de resultatu, cá gubernulu russescu la propunerea ministrulu de esterne se ia asemenea mesuri fatia cu jidani ce voru vrea se tréca din Romani'a in Russi'a. Acésta resolutiune a primitu in 23 Martie subscrierea imperiala.

— (Arestarea dameloru russesei.) Nu de multu in St. Petersburg au fostu arestate doue dame ce apartineu societati mai inalte si adeca d-nele Botkin si Filosof, din cauza, ca intre chartiele aflate la niste studenti incarcerati, s'au gasitu si scrisori de ale acelu dame in care densele promiteau studentiloru „totu

ajutoriulu posibilu.“ Dar' de astadata ingeniósa politie russesca s'au blamatú frumusiulu, pentru ca acele doue dame fiindu presedintele unui institutu de ajutorare pentru studenti lipsiti, scrisesera acele epistole cá respunsu la niste rogari de ajutorare ale unoru studenti sermani, cari apoi au fostu arestati subt pretestu, ca aru fi compromisi in complotulu nihilistiloru.

— (La Siberia.) Precum i se scrie din Moscva diariulu „Golos“, transporturile de esilati la Siberi'a a inceputu in 5 Maiu. In diu'a aceea au fostu tramisi din inchisórea centrala din Moscva 300 de „criminali“ (?) la Nisnei-Nowgorod si apoi de acolo mai departe la Siberi'a. In 12 Maiu a urmatu alu douilea transportu in numeru de 400. Alu treilea transportu de esilati cu 600 persóne urma in 20 Maiu. Preste totu, in inchisórea centrala din Moscva se afla de presentu preste 11.000 de incarcerati, cari sunt condamnati a fi transportati la Siberi'a. Din acestia aprópe la 900 sunt asia numiti criminalisti politici.

— (Fric'a de atentate in Russi'a.) Catu de mare este acum fric'a de atentatori, si cu deosebire de atentatóre se póte vedea si din urmatoriulu faptu pe care ilu relaté dia unu correspondent din Moscva diariulu din Petersburg „Nowoie Vremja“:

Nu de multu in comtuariulu unui bancheru din Moscva intrá o féta tinera, care cerea se vorbésca cu bancheriulu into camera separata. Sub inpressiunea friguriloru de atentatu, bancheriulu ierá frica se mérga intr'o camera separata si acésta cu atatu mai multu cá copil'a in totu restimpulu acela isi tinea man'a in buzunariu. — „Ce poftesci?“ o intrebá bancheriulu. — „Am lipsa de bani pentru o calatoria la Cairo“, respunde fét'a. — „Poftescé trei ruble“, dise bancheriulu dandu'i banii. — „Mi trebuie dice!“ replica fét'a cu unu tonu categoricu. Bancheriulu se grabi a-i dá catu i cerea, éra fét'a salutandu'lu se departa. — „Totu me-am rescumperatu eftinu“ dise apoi bancheriulu, adresandu-se catra personalulu seu catu in gluma, catu in seriosu.

— (Americane.) Unu vienesu cu numele Popp, care se întórse in dilele acestea dela Americ'a cá se 'si visitedie rudeniele sale din Vien'a, le istorisi urmatóre dia istorie curiósa: Densulu traia dejă de catva tempu cá farmacistu in Charlestown si comerciulu lui i mergea binisioru. Intr'una din dile venira pe neasteptate o multime de ómeni din orasiu si din giuru se visitedie farmaci'a. Acésta frecventia numerósa dura mai multe dile si farmacistulu facú tréba fórté buna. Dar' cu tóte acestea lucrulu i se pare cam neesplicabilu si cercetandu afla, spre cea mai mare surprindere a sa, ca mai multe diare americane respandisera scirea, ca elu ar fi faimosulu banditu Rosa Sándor si ca subt numele Popp a fugitu in Americ'a. Spain'a inocentulu farmacistu si-o póte esplica ori cine; elu a trebuitu se scrie la Vien'a cá se i se tramita documente legalisate prin care se póta probá, ca elu n'are nimicu de a face cu renumitulu capitauu de banditi. Este probabilu, ca acea istorie o a inventatu vre unulu din concurentii sei pentru cá se'lu ruinedie. Dar' s'au insielatu, pentru ca renumele unui capitau de banditi in locu se 'lu descreditedie in ochii americaniloru, din contra contribui cá elu se castige cateva mii de dolari mai multu.

Economi'a nationala.

Creditulu poporalu.

(Urmare.)

Cifr'a sumeloru depuse in casele de pastrare dá o mesura a moralitati medie a claseloru lucrátóre. Adí sunt in Franci'a 392 de asemenea casse. CREDU ca n'ar fi reu déca s'ar mai creá si altele.

Sunt necunoscuté seu situate prea departe de multe sate. Crescerea depositeloru cari s'au inmultitu este unu semn bunu pentru Franci'a, si care trebuie indicatu. Class'a lucrátóre depune in acele casse pe fia-care anu aprópe 175 milióne; totalulu aflatu in casse e astadi de 450 milióne. Cu tóte acestea este de doritu cá depozitele se se mai inmultiesca inca.

Cunoscu pre bine suferintiele si nevoile clasei lucrátóre; cu tóte acestea am observatu, ca nu in totu-déuna economiile sunt practicate mai multu de catre acei cari castiga mai multu. In cutare corporatiune de mestesugari, seu in cutare orasiu, se facu economii din nesce mici castiguri prin nesce silintie fórté meritorii; in altele inse, acei ce castiga mai multu, isi cheltuescu toti banii fara nici o prevedere: jertfescu mai multu placerii de catu viitoriulu.

Englitter'a ne ofere unu curiosu spectacolu si unu invetiamentu pe care 'lu supuiu reflectiunii cititoriloru. Sunt cinci-spre-diece seu doue-diece de ani se evaluá depunerile de bani ale claseloru lucrátóre mai multu de catu in Franci'a, la cifra de 612 milióne, cifra care a mai crescutu

inca in urma. Déru éta si reversulu medaliei. Se evaluá in acelasu timpu consumatiunea beuturilor spirituóse la mai multu de 685 de milióne. Si in acésta Englesii intrecu pe Francesi, dér' nu e mai pucinu de deplansu la amendouii escesulu la care se radica acésta cheltuiala. Bine ar fi cá budgetulu beuturilor spirituóse, asia de incarcatu, alu claseloru lucrátore, se fia redusu si banii scutiti pusi la pastrare. Asemenea ar fi bine cá se se desfiintiese si odihn'a de lunia, candu lucratoriulu cauta a se tredi de chefulu de Dumineca, care odihna adesea se prelungeste si o parte din Marti; acésta odihna, dupa calcule fórté probable, lipseste pe lucratoriu, la finele carierei sale, de o suma dela siese pana la siepte mii de franci si cu atata ea ar mari fondurile casei de pastrare.

Printre institutiunile de pastrare séu de prevedere, care se unescu prin vre-o legatura cu creditulu popularu, voiu mentioná cass'a de retragere pentru betranetie, care constituie rente viagere. Depositulu datu casei de retragere nu mai póte se fia scosu de acolo. Este o incuragiare séu unu avantaju, din punctulu de vedere din care va fi privitu. Voiu numi asemenea si depunerile facute pentru cumparare de case, cá la Mulhouse. Voiu mentioná mai cu séma societatile de ajutoru mutualu, mai in specialu stabilite in prevederea bóleloru, si acele admirabile institutiuni de asigurare. In tóte aceste stabilimente intra banii economisati de poporu. S'a inputatu, cu mai multa verosimilitate pentru unulu din aceste stabilimente de catu pentru casele de pastrare, s'a inputatu caseloru de retragere de a favorisá egoismulu. Si acésta nu e nici totu-déuna, nici completu adevératu. Este fórté bine a se face asemenea combinatiuni care se permita de a'si asicúra o pensiune lucratoriulu, cu dreptu cuventu gelosu de independenti'a, securanti'a, demnitatea dileloru betranetieloru sale. Cass'a de retragere raspunde la acésta trebuintia: acela care va poté se depue pe septemana cate 55 de centime de la etatea de 20 de ani, va avé la 60 de ani 500 de franci, renta viagera. Aceste casse facu o parte si familiei: se póte depune sume pe capulu copilului seu.

Éta o multime de forme ale creditului de pastrare. S'ar mai poté adaogi si altele. Creditulu fonciariu insusi, alu carui obiectu e altulu, primese, cu totu felulu de asigurari pentru depunetoru, sume mici cá de 100 franci, si dá dobendi cari variésa. Catu despre banc'a Franciei, ea nu primese mici deposite, si chiaru pentru depositele mari nu platesce dobendi.

Pentru a fini cu acestu subiectu alu pastrarii baniloru poporului incuragiatu prin stabilimente de creditu, esprimamu dorinti'a de a vedé infintiandu-se si institutiuni cá bancile din Scoti'a, cari, fara a avé dreptu obiectu specialu creditulu popularu, ilu practica in proportiuni notabile. Aceste banci, fórté utile desvoltarii micéi industrii, primescu cu titlu de depositu ori ce suma dela 10 livre sterlinge in susu (250 fr.) si platescu cá dobanda 2 jum. séu 3 la 100. Pentru depositele mai mici de 10 livre, sunt stabilimente ce se numescu „Saving-Banke“ si „Provident-Banke.“

Sciti la ce sume se urca depositele din bancile Scotiei? La arópe 600 de milióne, din cari jumetate sunt date de depunetorii de sume dela 150 pana la 2.500 franci, sume adunate picatura cu picatura din sudórea fruntii lucratoriloru. Éta ce dice relativu la acestu subiectu, unulu din scriitorii englesi care a studiatu aceste banci cu mai multa esactitate: „Fiindu-ca bancile Scotiei dau aceeasi dobenda pentru ori-catu de scurta durata de candu depositulu va fi facutu, resulta ca mai fiacare omu se adreséza la banca si vérsa in fia-care séra ceea-ce a potutu se economiséscu peste di pentru cá se nu pérda dobend'a de pe o di.“

(Va urmá).

Unu apelu literariu.

Domniloru si fratiloru dela sate!*)

Voindu a compune o carte intréga de legende, datine si credintie romane numai despre paseri, inse nefindu-mi pana acuma cu potintia a aduna tóte celea ce le istorisescu si credu Romanii despre paserile, ce le cunoscú ei, imi iau libertatea de-a me adresá cátra d-vóstre, on. domni si frati de pe la sate! cari veniti mai adeseori in atingere cu poporulu, se binevoiti a-mi dá mana de ajutoriu si a-mi tramite legendele séu povestile, datinele si credintiele, obiceiurile si moravurile, proverbele si dicalele, cantecele si cimiliturile, câte ve

*) In interesulu sciintiei si-alu literaturéi sunt tóte on. Redactiuni rugate de-a reproduce in colónele diareloru d-sale apelulu acesta. S. Fl. M.

sunt d-vóstre cunoscute si câte le veti mai aduná despre tóte paserile, a caroru nume urmédia mai la vale.

Acuma, candu a sositu primavér'a, candu tóte paserile canta, credu cá e timpulu celu mai favoritoru de-a culege din gur'a poporului legendele séu povestile, datinele, credintiele, obiceiurile, proverbele si cantecele, ce le are elu despre tóte paserile, câte le cunósce si le aude cantandu.

Prin acésta fapta pucinu ostiniciósa, nu numai cá mie imi veti ajutá fórté multu la intregirea celoru ce le am eu despre paseri, ci si literaturéi nóstre nationale veti face unu servitiu fórté mare; nu numai cá mie imi veti inlesni completarea unei cărti de datine si credintie, ce voiu se o scotu in curendu la lumina, ci fórté mare inlesnire si multu bine veti face inca si aceluor barbati, cari, de-unu timpu incóce, se ocupa di si nópte cu studiulu datineloru si-a credintieloru, a mitologiei, a istoriei si a limbisticii romane.

Deci, on. domni si frati dela sate! contandu pe ajutoriulu d-vóstre, cuteza a vé rugá se binevoiti a-mi raspunde cátu mai de graba la urmatórele intrebari:

1. *Tiarca* séu *Cotiofan'a*. — Care e legend'a séu povestea*) acestei paseri? — Ce prevestesce ea candu canta? — Spre ce lécuri séu farmece o intrebuintiédia poporulu? — Cum numesce poporulu pe barbatuulu ei? se se adevéréscu acésta prin cantece séu proverbe. — Nu se afla pe-acolo barbati si femei, cari se se porecléscu „tiarca“? si de se afla, din ce cauza se poreclescu asia? — Ce alt'a mai credu si istorisescu Romanii despre tiarca?

2. *Cocosterculu* séu *Barza*. — Care e povestea acestei paseri? — Ce credu si spunu Romanii, cá face Cocosterculu, candu i strica cineva cuibulu séu óuele, séu i omóra vr'unu puui? — De ce-si face Cocosterculu, cuibulu seu mai cu séma numai pe casele ómeniloru? — Ce facu Romanii din piciórele si clontulu Cocosterculu candu ilu inpusca? — Ce prevestesce elu candu se duce dela noi si candu vine? — Ce credintia au Romanii, candu cineva inpusca vre-unu Cocostercu? — Nu se afla pe-acolo ómeni, cari se se porecléscu „Cocostercu“? — Cum se mai numesce de poporu paserea acésta? — Cum si cu ce multiamesce Cocosterculu stapanului de casa unde i-a fostu cuibulu candu se duce in tierile cele calde? — Ce datine si credintie mai au Romanii despre Cocostercu?

3. *Nagátulu*. — Care e povestea acestei paseri? — Credintia poporului candu striga acésta pasere? — In ce legatura a statu ea cu Tatarii, dupa traditiunea poporului? — Si ce alt'a mai istorisescu poporulu despre Nagati?

4. *Turturica*. — Care e povestea turturiceii? — Care e cantecele seu? — Cum se numesce sociulu ei? — Care plante anume se numescu despre numele ei? — Ce mai crede si spune poporulu despre dens'a?

5. *Sioimulu*. — Care e povestea séu legend'a sioimului? — Cantece si proverbe despre densulu? — Pe cari vite de casa le numescu Romanii „sioimi“, si din ce cauza le numescu asia? — Ce faceau Romanii mai demultu cu sioimii? — Ce mai credu si spunu Romanii despre densii?

6. *Caele* séu *Gaile*. — Care e povestea si traditiunea acestoru paseri? — Ce crede poporulu candu striga ele? — De ce nu le este loru iertatu a bea apa din isvóre si riuri cá altoru paseri? — Ce mai spune poporulu despre densele?

7. *Sturdiulu*. — Care e povestea sturdiului? — Cum numesce poporulu dilele in cari vine sturdiulu la noi din tierile cele calde? — Cum se numesce muierusc'a sturdiului? — Ce prevestesce elu candu se scóbóra dela munte la tíera? — Ce mai spune poporulu despre densulu?

8. *Gangurulu* séu *Grangurulu*. — Care e povestea acestei paseri? — Cum se numesce muierusc'a lui? — Cum se mai numesce elu altmintrelea? — De ce-si face elu cuibulu cu unu léganu? — Ce mai spune poporulu despre ganguru?

9. *Cocórele*. — Care e povestea cocóreloru? — Ce prevestesce ele candu se ducu dela noi? — Ce facu, ce spunu si cum indatinédia Romanii de-a le opri in cale, candu se ducu ele dela noi, si cum le facu de ratacescu? — Ce mai spune poporulu despre cocóra?

10. *Ciórele*. — Care e povestea cióreloru? — Cum se numesce ciórele dupa marime si dupa colórea peneloru? — Ce prevestesce ele, candu se aduna la unu locu si croncanescu tare? — Ce prevestesce candu sbóra fórté pe susu? — Sunt ciórele bune si de lécuri si de cari lécuri? — Pe cine poreclescu Romanii „cióra“ si de ce-i poreclescu asia? — Ce mai crede si spune poporulu despre ele?

11. *Vrabiile* séu *paserile*. — Care e povestea acestora? — Ce crede poporulu cá va fi candu se aduna multe la unu locu si ciripescu neintreruptu? — Se intrebuintiédia ele si spre óresi-cari lécuri? — Ce datine si credintie mai are poporulu despre ele?

12. *Ochiulu boslui*. — Care e povestea acestei paseri mici? — Ce se crede despre densulu candu se arata fórté adese ori? — Si ce alta mai crede poporulu despre densulu?

13. *Mninnéu'a*. — Care e povestea acestei paseri misteriose? — Ce crede poporulu candu o aude cantandu? — Cum este ea la fapatura si cum se numesce latinescu séu germanescu? — De ce se numesce „mninnéu'a“? — Si ce mai spune poporulu despre dens'a? — Póte are si-unu cantece? care e acela?

(Va urmá).

*) Sub legend'a séu povestea unei paseri intielegu eu aice: transformarea ei din omu in pasere, cum a fostu ea dintru inceputu si de ce si cum a ajunsu se fia pasere. Dar' se potu scrie si alte legende si traditiuni despre paseri.

Cursulu moneteloru in val. austr.

Vien'a, 26 Maiu.

Galbinii imperat. de aur	fl.	5.54 cr.
Moneta de 20 franci	„	9.34 1/2 „
Imperialu rusescu	„	9.58 „
Moneta germana de 100 marce	„	57.60 „
Sovereigns englesi	„	12.— „
Lira túrcésca	„	10.58 „
Monete austr. de argintu 100 fl.	„	— „

Cursuri de Bucuresti in Lei noi (franci).

23 Maiu.

Obligatiuni rurali din 1864 cu 10%	l.	102.— b.
Imprumutulu Oppenheim din 1866 cu 8%	„	104.— „
Obligatiune de imprumutu dominiile din 1871 cu 8%	„	102. 1/4 „
Creditu fonciariu (hipot.) ruralu cu 7%	„	97.— „
Creditu fonciariu urbanu (alu capitalei cu 7%)	„	87.— „
Imprumutulu municipale nou (alu capit.) din 1875 cu 8%	„	98. 1/4 „
Fondulu de pensuni (per 300 l. a.) cu 10%	„	175.— „
Actiunile caliloru fer. rom. din 1869 cu 5%	„	30.60 „
Actiunile caliloru fer., prioritati din 1868 cu 6%	„	86.50 „
Daci'a, Compania de asecur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8%	„	190.— „
Romani'a, Compania de asecur., (act. de 100 l. n.) 1873 cu 8%	„	72.— „

Incunoscintiare.

Incependu dela 15 Maiu a. c. mi-am mutatu cancelari'a advocatuala dela Ving'a la Beciche-reculu-Mare (comitat. Torontalu). Cancelari'a mea se afla in strad'a principala casele Joanovici Nr. 523.

Demetriu Selageanu.

(72) 3—3

Advocatu.

Nr. 1423—1879.

(73) 1—3

Escriere de Concursu.

Pentru postulu de medicu archidiececanu in Blasiu, devenitu vacante, prin acésta se eserie concursu.

I. Emolumentele inpreunate cu acestu postu sunt:

- 1) In bani parati 800 fl. v. a.
- 2) Cuartiru liberu cu gradina de legume.

II. Servitiile de prestatu sunt:

- 1) Curarea gratuita a intregéi junime studióse dela tóte insti:utele de invetiamentu din Blasiu.
- 2) Curarea gratuita a contribuitoriloru la salariulu medicale, precum si a domesticiloru aceluora.
- 3) Teologiloru seminariiali din locu a li tiené prelegeri din medicin'a pastorale practica celu pucinu doue óre pre septemana.

Doritorii de a ocupá acestu postu au de a substerne Ordinariatulu metropolitanu gr.-cath. din Blasiu concursurile loru pana in **31 Iuliu** a. c. instruite cu documente valide:

- 1) despre portarea morale nepetata,
- 2) cá e Doctoru de medicina si magistru de chirurgi'a etc.
- 3) despre anii de pracsá de pana aci, precum si cá unde au practisatu?
- 4) se produca baptismale, si
- 5) cá sunt gr.-catholici de religiune, si romani de nationalitate.

Blasiu din siedinti'a consistoriului metropolitanu gr.-cath. de Alb'a-Iuliu tinuta in 20 Maiu 1879.

Ioanu,
metropolitu.

Nr. 57—1879.

(74) 1—3

Concursu.

Pentru optu (8) tineri romani, cari voiescu a invetiá vre-una din urmatórele meserii: rotaria, dulgheria, feriala, cojocaria, mesaria, cismaria, palararia, curelaria séu sielaria se deschide prin acésta concursu la unu ajutoriu pentru fiacare de câte 25 fl. pe anu.

Suplicele au se fia instruite cu urmatórele documente:

1. Carte de botezu din care se fia evidentu, ca concurentele e de nascere romanu si ca are celu pucinu etatea de 14 ani;

2. Atestatu scolastecu, ca are celu pucinu cunoscintiele ce se predau in scólele primarie din Austro-Ungari'a si se cunósca si o alta limba usitata in tíera, precum germana séu magariá.

3. Reversu dela parinti séu tutori, ca voru lasá pe fiii loru se invetie meseri'a la care se aplica pana candu voru esi calfe séu sodali cu atestatu in regula.

4. Unu esemplariu din contractulu ce parintele séu tutorele suplicantului va incheiá cu maestrulu la care invetiácelulu intra la meseri'a ce si-a alesu-o.

Suplicele astfeliu instruite, sunt a se inaintá subsemnatulu Comitetu pana in **31 Iuliu** a. c. st. n.

Sibiú, 10 Maiu 1879.

Comitetulu Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

In Editur'a mea apare in curendu si se póte capeté prin libraria lui **W. Krafft** in Sibiú:

Michael der Tapfere

Ein Zeit- und Charakterbild aus der Geschichte Rumániens

von

W. St. Teutschländer.

8^omare, 17 coli, pretiulu elegantu brosiatu 2 fl. 20 cr., tramisu franco dela Vien'a 2 fl. 30 cr.

(Dedicatiunea opului o a primit'o Mari'a S'a Regala principe Carolu I alu Romaniei.)

Carl Graeser in Vien'a, 1 Wallfischgasse 6.

Tipariulu lui **W. Krafft** in Sibiú.